SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA HRVATSKA
REPUBLIČKI KOMITET ZA POLJOPRIVREDU I ŠUMARSTVO

PROGRAM
RAZVOJA KONJOGOJSTVA U SR HRVATSKOJ OD 1987. DO 2000. GODINE

P. Bosnić, D. Perutka, J. Seleš, J. Ljubešić i M. Sukalić

Zagreb, 1989.

21490

Urednik

dr. Maks Karlović
znanstveni savjetnik
Veterinarski institut Zagreb

Tisak: »A. G. Matoš« Samobor

SADRŽAJ

Dr. Petar BOSNIĆ, agronom, Dragutin PERUTKA, agronom, Republički komitet za poljoprivredu i šumarstvo SRH, Zagreb; Josip SELEŠ, agronom; dr. Josip LJUBEŠIĆ, agronom, Poljoprivredni institut Križevci, i dr. Miroslav SUKALIĆ, veterinar, RO Veterinarski zavodi Hrvatske, OOUR Središnji zavod za razmnožavanje i uzgoj domaćih životinja, Zagreb — Križevci

PREDGOVOR

Duže vrijeme prisutna tendencija smanjivanja broja konja na području SFR Jugoslavije i u SR Hrvatskoj na prvi pogled upućuje na površan zaključak o sve manjoj društvenoj potrebi i značaju konjogojstva, te, inače važne grane stočarstva. Međutim, što je manje konja povećava se tražnja za njima, što opet povratno djeluje na dalje smanjivanje brojnog stanja konja, budući da se u izvoznoj konjunkturi nerijetko prodaju i rasplodne kategorije, što djeluje i na pad kvalitete u konjogojstvu.

Slijedom djelovanja ekonomskih zakonitosti u postojećim tržišnim uvjetima nastavak ovakvih tendencija mogao bi se u cjelini vrlo nepovoljno odraziti u narednom razdoblju na dalji razvoj proizvodnje i uzgoja konja, unatoč dosadašnjih sporadičnih i pojedinačnih napora i nekoliko uspješnih aktivnosti i rezultata ostvarenih na tom planu.

Imajući u vidu ostvarene rezultate u izvozu živih konja i konjskog mesa, te određene mogućnosti u daljem izvozu konja, zatim sve veći značaj konja u sportsko-rekreativnom i edukativnom pogledu, te uvažavajući određene potrebe za konjima sa stajališta općenarodne obrane i zaštite, u Republičkom komitetu za poljoprivredu i šumarstvo u suradnji sa Poljoprivrednim institutom Križevci i OOUR-om Središnji zavod za razmnožavanje i uzgoj domaćih životinja Zagreb — Križevci, sagledan je dostignuti nivo razvoja konjogojstva u Republici i programski predložen dalji razvoj do 2000 godine s prijedlogom mjera, poticaja i drugih aktivnosti usmjerenih u pravcu prestruktuiranja proizvodnje i ostvarivanja stabilnijeg i dinamičnijeg razvoja konjogojstva.

Ovaj program je u svom postupku donošenja bio na raspravi stručnih službi naše Republike, te je nakon usvajanja od strane Republičkog komiteta za poljoprivredu prihvaćen i donešen i od strane Izvršnog vijeća Sabora na sjednici 14. 6. 1988. godine u tekstu koji se objavljuje u prilogu časopisa Veterinarska stanica.

Čedomir Paić, dipl. oec.
predsjednik Republičkog komiteta
za poljoprivredu i šumarstvo — Zagreb

PROGRAM RAZVOJA KONJOGOJSTVA U SR HRVATSKOJ OD 1987. DO 2000. GODINE

Uvod

Dok se u razdoblju intenzivne traktorizacije poljoprivrednih gospodarstava na pojavu rapidnog smanjivanja broja konja gledalo blagonaklono, kao nešto što se samo po sebi razumije, nastavak takve tendencije poslije 1980—1991. godine je počeo uzimati nepovoljne razmjere, kako na području SR Hrvatske tako i u cijeloj SFRJ. Ako imamo u vidu činjenicu da je npr. u 1980. godini ukupan broj konja na području SR Hrvatske iznosio 111.000 grla, onda je sasvim sigurno, da broj od 48.000 konja — koliko ih je prema službenim statističkim podacima evidentirano početkom 1987. godine — nije primjeran društveno-ekonomskom značaju, kojeg ova grana stočarstva ima u sklopu poljoprivrede i privrede u cjelini.

Premda je smanjivanje broja konja prirodni proces, u uvjetima relativno brže modernizacije poljoprivrede, ipak vrijedi kao pravilo da se taj proces na području Republike odvija s jedne strane, znatno brže od tempa deagrarizacije stanovništva, a s druge strane i od dosadašnjeg razvoja agrotehnike i tehnologije u poljoprivredi individualnog sektora. Na pad brojnog stanja u dosadašnjem razvoju je određeni utjecaj izvršio i neograničen izvoz konja svih rasa i kategorija uz ostvarivanje značajnog deviznog priliva (npr. u 1981. godini izvozom konja iz SFRJ je ostvareno oko 45 mln dolara). U SR Hrvatskoj je najveći devizni priliv od konja u posljednjih desetak godina ostvaren u 1982. godini (11.280.000 dolara) i od tada se stalno smanjuje.

Odmah treba napomenuti da nije problem u izvozu konja, već je problem što se pod izvozom konja izvozio i kvalitetni priplodni materijal i veći broj ždrijebnih kobila.

U posljednje vrijeme raste interes za konjogojstvo, ne samo zbog izvoza konja i konjskog mesa, već i zbog sporta, rekreacije (konjički klubovi i društva), a također je neophodno zadržati određeni broj konja i za potrebe oružanih snaga.

Međutim, širih i sveobuhvatnijih akcija u smislu planskog i programiranog unapređenja konjogojstva praktično nije bilo sve do 1980—1981. godine. Određeni doprinos u tom pogledu je dao Program razvoja konjogojstva na području Socijalističke Republike Hrvatske za razdoblje od 1981. do 1985. godine, koji je prihvaćen na sjednici Republičkog komiteta za poljoprivredu i šumarstvo 18. siječnja 1982. godine i usvojen na sjednici Izvršnog vijeća Sabora 9. ožujka 1982. godine.

No, iako su u tom programu precizirani zadaci za unapređivanje konjogojstva na području Republike, veći dio tih zadataka nije izvršen uglavnom zbog nedostatka sredstava, tako da se od ukupnih predviđenih mjera za financiranje razvoja konjogojstva sve svelo na budžetsku intervenciju Izvršnog vijeća Sabora, odnosno preko Republičkog komiteta za poljoprivredu i šumarstvo, zatim sredstva

organa JNA, te sredstava manjeg broja radnih organizacija, koje se bave proizvodnjom i unapređivanjem konjogojstva.

Zato je u ovom programu, nakon uvida u dosadašnja kretanja i realizaciju dogovorenih aktivnosti i donijetih mjera, posebna pozornost data aktivnostima i mjerama ekonomske politike za dalji razvoj i unapređenje konjogojstva na području SR Hrvatske.

Ovaj program je izrađen na temelju obaveza iz prethodnog Dogovora (1982—1985. g.) kao i aktivnosti oko donošenja novog Dogovora o obezbeđivanju sredstava za unapređenje i razvoj konjarstva za potrebe opšte narodne obrane i privrede zemlje za period 1987. do 1990. godine (u daljem tekstu: Savezni dogovor o razvoju konjarstva).

Zbog općenito sporije reprodukcije u uzgoju konja, kao i zbog razmatranja i prihvaćanja trajnijih aktivnosti i mjera za razvoj konjogojstva na području Republike, ovim programom je predviđen razvoj konjogojstva do 2000. godine a unutar toga i razvoj do 1990. godine.

I. RAZVOJ KONJOGOJSTVA U RAZDOBLJU OD 1980. DO 1985. GODINE

1. Brojno stanje konja i struktura, tendencije u SRH i SFRJ

Usporedba kretanja ukupnog broja konja na području SFRJ i SR Hrvatske u razdoblju od 1980. do 1987. godine pokazuje, da se broj konja na području Republike smanjivao po prosječnoj stopi od 11,4% dok je u SFRJ taj pad brojnog stanja znatno usporeniji, po stopi od —6,6% godišnje što potvrđuju podaci službene statistike:

Tablica 1.

Broj konja u SFRJ i SRH (stanje 15. I.)

Godina	Ukupan broj konja — u 000 grla —		Udio broja konja u SRH u odnosu na broj konja u SFRJ — %
	na području SFRJ	Na području SR Hrvatske	
1980.	617	111	18,0
1981.	573	98	17,1
1982.	515	86	16,7
1983.	505	81	16,0
1984.	463	69	14,9
1985.	438	57	13,0
1986.	409	53	12,9
1987.	384	48	12,5

Izvor = SGJ, Saopćenje RZS 1987.

Za područje Republike posebno je nepovoljno kretanje broja kobila i ždrebnih omica, čiji pad brojnog stanja je brži od pada ukupnog broja konja, što se vidi u tablici 2.

Tablica 2.

Struktura brojnog stanja konja po kategorijama na području SR Hrvatske

— u 000 grla —

Godina	Ždrebac i omad	Kobile i ždrebne omice	Pastusi i kastrati	Ukupan broj konja
1980.	6	70	35	111
1981.	9	59	30	98
1982.	7	53	26	86
1983.	9	48	24	81
1984.	8	40	21	69
1985.	6	34	17	57
1986.	5	31	17	53
1987.	5	29	14	48
Prosječna stopa —%	—2,6	—11,9	—12,3	—11,4

Izvor = SGH 1986., Saopćenje RZS 1987.

Mada u nešto slabijem intenzitetu (stopa —7,5%), pad brojnog stanja kobila je utvrđen i na cijelom području Jugoslavije, što upućuje na zaključak da je tendencija smanjivanja broja konja trajnijeg karaktera. Međutim, odmah se nameće pitanje: koja je to približno donja granica do koje ima ekonomskog i društvenog opravdanja da se ide u smanjivanje broja konja? Stručne procjene dobivene od organizacija koje se bave uzgojem i unapređenjem konjogojstva na području SR Hrvatske govore, da se ta brojka kreće između 40.000 i 45.000 konja.

Sigurno je, da regionalni aspekt ovog pitanja ima dominantnu ulogu, ali isto tako treba istaći da na nekim područjima imamo usporedno s padom brojnog stanja i pad kvalitete u gospodarskom uzgoju na individualnom sektoru poljoprivrede.

Nešto stariji podaci o izvršenim općim i parcijalnim pregledima konja za potrebe popune oružanih snaga jahačim, zaprežnim i tovarnim konjima, govore o dosta slaboj kvaliteti tih konja, te je ocijenjeno da je više od 50% pregledanih konja nesposobno za popunu oružanih snaga. Najčešći uzroci nesposobnosti su bili: starost, nerazvijenost, nepravilni stavovi nogu i deformacije kopita (često i zbog rane upotrebe konja za rad i lošeg potkivanja).

Poslije provedenih mjera iz Programa razvoja konjogojstva u SR Hrvatskoj u razdoblju 1982—1985. a koji se je nastavio provoditi u 1986. i 1987. godini, situacija se nešto popravila, ali su neophodne sveobuhvatnije akcije i mjere da se u prvom redu ublaži ili zaustavi dalji pad broja konja, te da se poboljša kvaliteta cjelokupnog uzgoja u zemaljskom konjogojstvu.

Regionalno promatrano najveći pad broja konja se uočava na području zajednice općina Bjelovar i Osijek, što se vidi iz narednog pregleda:

Tablica 3.

Brojno stanje ukupnog broja konja u 1980. i 1987. g. — po zajednicama općina i sektorima proizvodnje —

— broj grla —

Zajednica općina	1980.			1987.			Indeks ukup. broja 1987/80
	Društv. sektor	Individ. sektor	Ukupno	Društv. sektor	Individ. sektor	Ukupno	
Bjelovar	61	18.410	18.471	133	5.820	5.953	32,2
Gospić	—	10.510	10.510	—	7.200	7.200	68,5
Karlovac	—	8.210	8.210	—	2.990	2.990	36,4
Osijek	128	22.650	22.778	210	7.640	7.841	34,4
Rijeka	—	1.970	1.970	2	1.230	1.232	62,5
Sisak	—	13.220	13.220	58	6.510	6.568	49,7
Split	—	14.420	14.420	4	7.310	7.314	50,7
Varaždin	—	5.680	6.680	3	2.860	2.863	42,9
Zagreb	—	11.740	11.740	—	4.340	4.340	37,0
Gradska ZO Zagreb	—	4.290	4.290	—	1.690	1,690	39,4
Ukupno SR Hrvatska	189	111.100	111.289	401	47.590	47.991	43,1

Izvor: Dokumentacija RZS.

Također je izraženiji pad broja konja vidljiv na području karlovačke regije, dok se najsporije smanjivanje broja konja uočava na području ZO Rijeka.

Istodobno se primjećuju napori organizacija društvenog sektora da povećaju vlastiti uzgoj rasplodnih grla, naročito na području Siska, odnosno Novske.

2. Organizacija proizvodnje i uzgoja konja na području SR Hrvatske

2.1. Koncem 1987. godine organizacije udruženog rada koje se bave proizvodnjom i uzgojem konja na području Republike bile su slijedeće:

1) OOUR Centar za selekciju konja PIK-a Đakovo, u Đakovu, sa pretežnim uzgojem konja u tipu lipicanca, iako ima i uzgoj polukrvnjaka,
2) OOUR Središnji zavod za uzgoj i razmnožavanje domaćih životinja — RO Veterinarski zavodi Hrvatske, Pastuharna u Križevcima sa službom za reprodukciju,
3) Poljoprivredni institut Križevci, Centar za konjogojstvo i konjički sport, kao organizacija za uzgoj, znanstveno istraživački rad i obrazovanje kadrova,
4) RO »Poljoprivreda« Lipik, p. j. »Ergela« — Lipik sa uzgojem lipicanca, iako ima nekoliko grla arapske i polukrvne pasmine,
5) RO »Merkant« Pula — Centar za uzgoj konja pasmine haflinger i polukrvnjak,
6) IPK Osijek, RO Ratarstvo Osijek, OOUR Ratarstvo Višnjica — uzgoj arapskog konja,

7) Nacionalni park »Plitvice« — Plitvička jezera,
8) PIK »Braća Rađenović« Novska, OOUR »Ratarstvo« Lipovljani, uzgoj hladnokrvnjaka i oplemenjenih križanaca,
9) Šumsko gospodarstvo »Brač« — Supetar (radni konji),
10) IPK Osijek, R. O. »Stočarstvo«, OOUR »Proizvodnja mlijeka i mesa« (radni konji),
11) RO »Mesokombinat« Rijeka (farma Vodoteč) uzgoj hladnokrvnog konja.

Društveni sektor je uglavnom snabdjeven kvalitetnim rasplodnim grlima i na taj način uloga društvenog sektora, premda s malim brojem grla (401) postaje sve značajnija. Pad proizvodnje na individualnom sektoru mora se donekle kompenzirati — kvalitetnijim uzgojem, provođenjem selekcije i mjerama zdravstvene zaštite — suzbijanjem steriliteta i povećanjem plodnosti, te općenito stručnijim radom i efikasnijim iskorištavanjem postojećeg ukupnog fonda konja na društvenom, a naročito individualnom sektoru.

Jedna od bitnih funkcija u tom smislu je licenciranje pastuha za potrebe rasploda na individualnom sektoru. Godišnje se redovito od strane općinskih komisija za licenciranje obavlja pregled spolno i tjelesno zrelih grla, te se izdaju dozvole za pripust. U 1985. godini je izdano 279 pripusnih dozvola, u 1986. godini 292, tako da se ocjenjuje da se ovakvom oplodnjom i kontroliranim pastusima, obuhvaća oko 55% ukupnog broja ždrebica i kobila.

2.2. Osim ovih organizacija društvenog sektora u unapređivanju i razvoju konjogojstva aktivno je koncem 1987. godine bilo i 12 konjogojskih udruga, uglavnom na području Slavonije i to: Babina Greda, Bebrina, Bošnjaci, Brodski Stupnik, »Đakovština« iz Đakova, Kaniža, Laslovo, »Međimurje« iz Preloga, Oprisavci, Pleternica, Slavonski Kobaš i Tenja.

Konjogojske udruge djeluju kao udruženja građana odnosno kao ugovorne organizacije. Sve su organizaciono u selekcijskom radu povezane sa Centrom za selekciju konja u Đakovu. Sve ove imenovane udruge provode selekciju lipicanskog konja, dok je do nedavno selekcijski rad kod hladnokrvnjaka provodila konjogojska udruga u Bjelovaru. U posljednje vrijeme je aktivirana udruga u Novskoj — udruga uzgajivača — hladnokrvnjaka, a organizaciono vezana za Centar u Križevcima.

U lipicanskim udrugama udruženi vlasnici čistokrvnih konja provode selekciju na radne kvalitete, koje mora imati lipicanski konj, s naglaskom za korištenje u obrambene i sportske svrhe. Kod hladnokrvnog konja selekcija je usmjerena na popravak mesnih kvaliteta tog konja.

Ocjenjuje se, da je na društvenom sektoru i u društveno-organiziranoj proizvodnji individualnog sektora početkom 1987. godine bilo 885 konja pod selekcijskom kontrolom, čemu treba pribrojiti još oko 130 grla iz vlastitog uzgoja kod konjičkih klubova.

U posljednje se vrijeme kao organizatori osnivanjem udruga javljaju OUR-i društvene proizvodnje, čime funkcija udruga dobiva kvalitetnu osnovu i stručni nadzor.

2.3. Konjički klubovi i konjička društva (ukupno 11) predstavljaju društvene organizacije koje unapređuju konjogojstvo ovisno o svojim materijalnim mogućnostima i svom statusu. Klubovi koji se nalaze pri organizacijama koje se bave

proizvodnjom i unapređenjem konjogojstva nemaju vlastiti uzgoj (npr. Đakovo, Križevci, Lipik), dok konjički klubovi i društvo »Zagreb«, »Alkar« — Sinj, Darda, Koprivnica, Karlovac i Osijek imaju uglavnom vrlo kvalitetna rasplodna grla. Najviše se uzgaja preponski konj, a ima i nekoliko kasača, te punokrvnjaka i polukrvnjaka.

Veći dio klubova nema riješeno pitanje odgoja podmlatka, te bi trebalo razvijati i osigurati otkup i uzgoj ždrebadi za potrebe individualnog sektora.

3. Pasminska struktura i problematika uzgoja konja

3.1. Pasminska zastupljenost

Unazad 5 godina u pasminskoj zastupljenosti dominirao je toplokrvni konj i njegovi različiti križanci. Međutim, danas je taj odnos promjenjen, jer je došlo do snažnog utjecaja hladnokrvnjaka i njegovih križanaca i to u tradicionalnim uzgojnim područjima toplokrvnog konja. Razlozi tako snažnog prodora hladnokrvnog konja su višestruki i vjerojatno da će se širenje hladnokrvnjaka nastaviti.

Pored tradicionalnih uzgojnih područja (Zajednica općina Bjelovar, Varaždin, Zagreb i djelomično Sisak) hladnokrvnjak sa svojim različitim tipovima potpuno je danas zastupljen u Sisku, većim dijelom u Karlovcu, Gospiću i Rijeci. Nešto ga manje ima u Splitu i Osijeku, ali sa tendencijom širenja. Nastao je na bazi međimurskog odnosno podravskog konja sa domaćim u pravilu toplokrvnim kobilama (posavac, lipicanac i polukrvnjak različitog porijekla).

Prema tome kao komercijalni konj, proizvođač mesa hladnokrvnjak i njegovi križanci zauzimaju danas preko 70% od ukupnog broja konja. Iako je zastupljen u tako visokom postotku, ipak je stručno (uzgojno i selekcijski) najmanje kod njega učinjeno. Rasplodnog matičnog materijala osim u nekim i to vrlo rijetkim konjogojskim udrugama, praktički i nema, a stručne službe su vrlo malo uključene pa je sve manje više prepušteno samim uzgajačima, njihovim mogućnostima i ogromnom utjecaju tržišta odnosno izvoznika.

Lipicanski konj zastupljen je danas već vrlo malo, iako se ta naša 406 godina stara pasmina uzgaja, u nekim područjima već preko 250 godina. Područje ZO Osijek je glavno uzgojno područje, ali se i ono smanjuje i brojčano i teritorijalno. Slavonija je najveći uzgojni bazen lipicanca, ali i tu se broj konja smanjuje i zamjenjuje drugim komercijalnim pasminama. U nekadašnjim manjim ili većim uzgojnim područjima (Lika, Banija, Kordun, djelomično i Gorski Kotar) lipicanac uzgojno nestaje. Tu su se pojavili različiti križanci hladnokrvnjaka i danas su ti križanci zastupljeni sa oko 75%.

Engleski polukrvnjak zastupljen je vrlo malo u narodnom uzgoju, te sa punokrvnjakom i jugoslavenskim kasačem znatnije ne učestvuje u ukupnom brojnom stanju.

Sportske pasmine konja (holstein, westfalski konj, hanoveranac i naš polukrvnjak u sportskom smislu) zastupljene su sa svega stotinjak grla.

Pregledna pasminska zastupljenost je slijedeća:

Hladnokrvni konji i njegovi križanci	70%
Križanci u tipu toplokrvnjaka	25%
Lipicanac	2%

Sportski konji 1%
Polukrvnjaci i njegovi križanci 2%

Na izvoznoj listi nalaze se i magarci, mule i mazge, koji se uzgajaju na području bivših zajednica općina Split i Rijeka, ali im se stručno i organizacijski ne poklanja nikakva pažnja, iako za njihov uzgoj postoje svi uvjeti.

3.2. Tendencije i problemi u organizaciji uzgoja

Poteškoće koje su prisutne, u konjogojstvu SR Hrvatske a i stalno se nagomilavaju i povećavaju, direktno utječu na stanje i razvoj konjogojstva. No, sve su u pravilu materijalne naravi, bilo u klubovima ili ergelama ili u centrima. Općenito, konjogojstvo raspolaže malim materijalnim sredstvima, koja, kada se podijele na sve sudionike, ne predstavljaju značajniju stavku. Pored postojećih i zastarjelih osnovnih sredstava za proizvodnju izostala je i veća društvena podrška. Sredstva Republičkog Budžeta su nedostatna za društvene organizacije, a kamoli za individualne uzgajače, koji su itekako zainteresirani za uzgoj konja. Zbog prepuštenosti stihiji tržišta, slabe ili nikakve stručne organiziranosti u tradicionalnim konjogojskim udrugama, ove se udruge sve više osipaju.

Kao primjer imamo uzgoj hladnokrvnjaka koji je unazad 6 — 7 godina počeo da raste i da se širi. Nabavka pastuha, osnivanje udruga, umatičenje novih rasplodnih kobila, ozbiljan i stručan rad komisija za licenciranje, uz mala materijalna sredstva imao je za posljedicu širenje hladnokrvnog komercijalnog konja. Tradicionalne lipicanske udruge pred naletom novih uzgoja hladnokrvnjaka prestaju s radom ili ga smanjuju. Svi napori, koji su poduzimani da se lipicanske udruge sačuvaju, nisu urodili plodom, a pogotovo nisu donijeli novi kvalitet. Međutim, i od 10 osnovanih konjogojskih udruga za uzgoj hladnokrvnjaka danas su te udruge prepolovljene. Postojeće, osim nekoliko spomenutih, vrlo slabo ili nikako rade. Tu je u potpunosti zakazala struka, odnosno stručne službe, koje, zbog neorganiziranosti i primarno nedostatnih sredstava, nisu mogle ozbiljnije nastaviti rad. Tako su se organizirane lipicanske udruge smanjile brojčano, a i kvalitetno, a novi uzgoji hladnokrvnjaka i njegovih križanaca nisu ustrajali u nastojanjima organiziranog uzgoja konja.

Djelatnost konjičkih klubova je zbog slabe materijalne osnove, pribora i opreme, ograničena, iako u konjičkim klubovima članstvo raste pa danas broji oko 600—700 članova. Taj broj bio bi daleko veći da nije baš tog materijalnog momenta, ali, čini se, i veće stručnosti rada u klubovima. Nužno je da se u organizaciju uzgoja konja uključe i krajnji korisnici ekonomski traženog konja — hladnokrvnjaka tj. prometne organizacije. Do sada je to u cijelosti izostalo. Svi veći ekonomski efekti iz prometa konja odlaze i završavaju izvan konjogojstva i ne vraćaju se njemu. Tako se jedna i onako već siromašna stočarska grana još više osiromašuje, a i to je jedan od razloga smanjenja broja konja, pa se time ugrožava i postojeći broj grla pod selekcijom.

4. Realizacija financiranja Programa razvoja i unapređivanja konjogojstva u SR Hrvatskoj u razdoblju od 1983. do konca 1986. godine

Iako ga nije potpisala, SR Hrvatska je preuzela obavezu iz Društvenog dogovora o merama za unapređivanje i razvoj konjarstva SFRJ za potrebe općenarodne obrane za period 1982. do 1986. godine, te je u budžetu svake godine osi-

guravan dio budžetskih sredstava za unapređenje i razvoj konjogojstva. Intervencija budžetskim sredstvima se nastavila u 1986. i u 1987. godini, tako da su ukupno po godinama odobrena slijedeća sredstva:

Godina	Ukupno odobreno dinara:
1983.	16,200.000
1984.	16.200.000
1985.	21.000.000
1986.	29.400.000
1987.	32.000.000

Ova su sredstva dosta skromna, ipak su se povoljno odrazila na veću aktivnost samih korisnika, kao i davanje određene pomoći od ostalih subjekata zainteresiranih za razvoj konjogojstva.

Najveći dio ovih sredstava korišten je za stimuliranje držanja rasplodnih muških i ženskih grla konja svih uzgojnih kategorija na društvenom sektoru i kod individualnih poljoprivrednika. Također su financirane određene djelatnosti (selekcija, reprodukcija, konjički sport i obuka jahača i sl.) koje se odnose na povećanje produktivnosti grla, povećanje kvalitete i osposobljavanje kadrova.

Kako vidimo financiranjem su obuhvaćeni svi oblici i vidovi proizvodnje od interesa za općenarodnu obranu i razvoj cijelog konjogojstva, a što je i predviđeno spomenutim programom.

Također su dobri rezultati ostvareni na suzbijanju steriliteta i povećanju plodnosti kobila što provodi RO Veterinarski zavodi Hrvatske — OOUR Središnji zavod za razmnožavanje i uzgoj domaćih životinja. Bilo bi vrlo korisno da se taj posao proširi na veći broj grla i veća područja, te da Središnji zavod drži pod kontrolom razmnožavanje kobila i omica. Na taj način bi se povećanom plodnošću donekle kompenziralo smanjivanje broja plotkinja.

Pregled ostvarenog financiranja Programa razvoja konjogojstva dajemo za razdoblje od 1983. do zaključno 1986. godine, a realizacija sufinanciranja programa unapređivanja uzgoja i proizvodnje konja za 1987. godinu je u toku.

Tablica 4.

Struktura financiranja razvoja konjogojstva u SRH u razdoblju 1983 — 1986. godine po korisnicima

— u 000 dinara —

Korisnik	1983.	1984.	1985.	1986.	Ukupno 1983/86	Struktura u %
1. PIK »Braća Rađenović« Novska	—	—	—	400	400	0,5
2. PIK Đakovo, OOUR Centar za selekciju konja, Đakovo	3.172	3.318	4.627	5.884	17.001	22,6
3. RO »Mesopromet«, Pula	847	3.378	—	1.109	5.334	7,1
4. RO Nacionalni park Pritvice — OOUR Poljoprivreda, Udbina	570	—	300	400	1.270	1,7
5. IPK Osijek, RO Ratarstvo Osijek, OOUR Ratarstvo Višnjica	52	234	450	793	1.529	2,0

Korisnik	1983.	1984.	1985.	1986.	Ukupno 1983/86	Struktura u %
6. RO »Poljoprivreda Lipik« PJ Ergela, Lipik	390	436	1.368	2.217	4.411	5,8
7. »Sirela« RZ Poljoprivredna stanica Bjelovar	—	—	208	216	424	0,6
8. Š. G. »Dalmacija«, Šumarija »Brač« Supetar	—	88	300	400	788	1,0
9. Poljoprivredni institut Križevci	478	1.250	1.257	1.961	4.946	6,6
10. Veterinarski zavodi Hrvatske, OOUR Središnji zavod, Zagreb	1.433	1.492	2.229	2.828	7.982	10,6
Ukupno OOUR-i i RO	6.942	10.196	10.739	16.208	44.085	58,5
11. Konjičko društvo »Zagreb«	1.265	1.267	1.722	1.789,20	6.043,25	8,0
12. Konjički savez Hrvatske, Zagreb	—	—	150	200	350	0,5
13. Konjički klub »Osijek«	298	1.348	807	907,75	3,360,75	4,5
14. Konjički klubovi »Alkar« Sinj, »Đakovo«, »Karlovac«, »Koprivnica«, »Križevci«, »Lipik« — Pakrac	1.083	1.438	2.934	3.520,75	8.975,75	11,9
Ukupno konjički klubovi i društva	2.646	4.053	5.613	6.417,75	18.729,75	24,9
15. Konjogojska udruga »Bjelovar« Bjelovar	45	134	—	—	179	0,2
16. Konjogojske udruge putem PIK Đakovo x)	342	1.020	1.864	2.023	5.249	7,0
17. Konjogojska udruga »Međimurje« Prelog	52	84	—	369	505	0,7
Ukupno konjogojske udruge	439	1.238	1.864	2.392	5.933	7,9
18. Općine: Čakovec, Daruvar, Dugo Selo, Glina, Ivanec, Ivanić Grad, Jastrebarsko, Ludbreg, Novi Marof, Novi Zagreb, Slavonska Požega, Varaždin, Velika Gorica, Zelina						
(Ukupno 14 općina)	300	636	1.202	3.792	5.930	7,8
19. SOUR »Podravka« OOK Rasinja Vet. stanica Koprivnica (Rasinja)	215	114	84	250	663	0,9
Sveukupno u Hrvatskoj:	10.542	16.237	19.502	29.059,75	75.340,75	100%

(Napomena: Iznosi po pojedinim godinama ne odgovaraju ukupno odobrenim sredstvima jer se vrši prijenos neutrošenog dijela sredstava za konjogojstvo u narednu godinu).

Prema svom proizvodnom i stručnom značaju konjogojske udruge bi trebale zauzimati značajnije mjesto u financiranju razvoja konjogojstva. Međutim, udruge se sve više osipaju zbog općenito nesređene situacije u konjogojstvu, posebno materijalne prirode. Smatramo, da osim razvoja konjogojstva u radnim organizacijama i konjičkim klubovima, konjogojske udruge mogu značajno pomoći unapređivanju konjogojstva u zemaljskom uzgoju i zato ih treba organizaciono i financijski potpomagati.

5. Izvoz konja iz SR Hrvatske i iz SFRJ

U posljednjih 5 godina najveća vrijednost (ali ne i količina) izvoza konja iz SR Hrvatske ostvarena je 1982. godine, od tada u naredne dvije godine količine u izvozu rastu, ali su financijski efekti slabiji. Pojava je tipična i za izvoz ostalih vrsta stoke, ne samo na području Republike, već i u cijeloj Jugoslaviji. Uzroci su poznati: visoke carinske barijere, prelevmani i ostala ograničenja zapadnoevropskih zemalja uvoznika stoke iz SFRJ praktično obezvrjeđuju vrijednost izvoza živih konja.

Prema podacima (Poslovna zajednica za stočarstvo — Zagreb) u razdoblju od 1982. do III. kvartala 1987. godine ostvaren je slijedeći obujam izvoza konja i konjskog mesa iz SR Hrvatske i iz SFRJ:

Tablica 5.

Godina	Vrijednost izvoza u US dolara		Udio izvoza iz SRH u SFRJ
	iz SRH	iz SFRJ	%
1982.	11,280.000	42,072.025	26,8
1983.	11,082,000	32,945.065	33,6
1984.	10.359.000	26,431.046	39,2
1985.	7,641.000	25,159,471	30,4
1986.	5,273.655	18,741.193	28,2
1987. (I-IX)	8.207.986	21,424.438	38,3

Udio SRH u ukupnoj vrijednosti izvoza konja u SFRJ kretao se u proteklih 5 godina od 26,8% do 39,2%.

Za kilogram izvoza konja ostvarena je vrijednost 1983. godine u visini 1,374 dolara, dok je npr. 1986. ostvareno samo 1,186 dolara po kg! U izvozu konja problemi su znatno manji u odnosu na ostalu stoku. Zdravo konjsko meso je vrlo tražena roba na zapadno-evropskom tržištu, kao i drugim tržištima u svijetu, mada još uvijek traje jaka ponuda konja iz SAD, kao i iz SSSR-a i NR Mongolije.

Pad izvoza konja iz SRH i iz SFRJ više je uvjetovan posljedicom manjka konja na domaćem tržištu, nego zbog raznih drugih nemogućnosti izvoza i stanja na svjetskom tržištu.

---

* K. U. Babina Greda, Bošnjaci, Brod. Stupnik, »Đakovština«, Kaniža, Laslovo, Oprisavci, Pleternica, Slav. Kobaš, Tenja.

Bitno je istaći, da se od 1980. godine za uzgoj i unapređenje konjogojstva ne izdvajaju nikakva sredstva iz ostvarenog izvoza konja za poticanje i unapređenje razvoja konjogojstva, kao što je to npr. ostvareno u razdoblju 1972—1980. godine, kada je na početku izdvojen 1,5% od vrijednosti realiziranog izvoza konja i konjskog mesa, kasnije u visini 2,5%. Na temelju Odluke koordinacione komisije SIV-a uz sudjelovanje predsjednika republičkih i pokrajinskih izvršnih vijeća, od ukupno izdvojene sume 65% ostajalo je Saveznoj komisiji za unapređenje konjarstva, dok se 35% raspoređivalo republikama — pokrajinama za rad na onim poslovima koji se odnose na unapređenje konjogojstva koji su prenijeti u njihovu nadležnost.

6. Ocjena razvoja konjogojstva sa stajališta privrede i potreba općenarodne obrane

Ako izuzmemo funkciju organizacija udruženog rada (ergele) i drugih organizacija koje se bave uzgojem i unapređenjem konjogojstva, konji kao radna stoka na društvenom sektoru praktično su istisnuti primjenom kompleksne mehanizacije gotovo svih tehnoloških i agrotehničkih postupaka. Od ukupno 401 konja na društvenom sektoru poljoprivrede Republike računajući i ergele, samo je 36 radnih konja. No i na individualnom sektoru koji raspolaže sa 99,2% ukupnog broja konja na području Republike, konj postepeno gubi bitku pred mehanizacijom i uglavnom se koristi za razne prijevoze. Sa čisto privrednog stajališta na prvi pogled na temelju sadašnjeg stanja dobiva se utisak da konjogojstvo nema perspektive.

Međutim, sasvim se druga slika dobije kad se uzmu u obzir neposredne ili posredne koristi koje društvena zajednica ima od izvoza konja, zatim od bavljenja konjičkim sportom i rekreacijom, a od posebnog je značaja razvoj konjogojstva važan sa stajališta općenarodne obrane.

I u uvjetima mira konjogojstvo na brdsko-planinskom području ima određeni značaj, u uvjetima rata konji postaju neophodni vezano za komunikaciju na nepristupnim terenima, (dobava goriva, energije, materijala i td.). Za ovakve poslove i namjene potrebno je kod planiranja broja konja i daljeg razvoja konjogojstva izvjesnu prednost dati domaćim i odgovarajućim introduciranim pasminama konja.

U cilju unapređenja konjogojstva Savezni sekretarijat za narodnu obranu pomagao je ali vrlo ograničenim sredstvima razvoj konjogojstva na ergelama u cilju realizacije uzgoja pasmina konja koje su od interesa za općenarodnu obranu. Na području SR Hrvatske su putem JNA financirani određeni programi kod organizacija društvenog sektora, koje su osim svojih grla u vlastitim objektima, dio vlastite proizvodnje dislocirali na temelju ugovora (kooperacija) kod individualnih proizvođača.

Svake godine od uzgojenih pastuha koje ergele daju na raspolaganje JNA manji broj se dodjeljuje individualnim proizvođačima za priplod. Na taj se način (zajedno s uzgojenim kobilama) poboljšava kvaliteta konja u zemaljskom uzgoju, a ujedno se vrši i odgovarajuća rajonizacija uzgoja za potrebe ONO. Međutim sve se više smanjuje interes individualnih uzgajača za držanjem ovih pastuha zbog ekonomskih razloga.

Savezno izvršno Vijeće je na sjednici 29. 12. 1986. godine, prihvaćajući Izvještaj o stanju i realizaciji Dogovora o obezbeđivanju sredstava za unapređenje i razvoj konjarstva za potrebe opštenarodne obrane zadužilo i obavezalo odgovarajuće nadležne organe da sprovedu proceduru donošenja Dogovora o obezbeđivanju sredstava za unapređenje i razvoj konjarstva za potrebe općenarodne obrane i privrede zemlje za period od 1986. godine do 1990. godine.

II. AKTIVNOSTI I MJERE ZA UNAPREĐENJE KONJOGOJSTVA NA PODRUČJU SR HRVATSKE U RAZDOBLJU OD 1987. DO 2000 GODINE

Kako je uvodno napomenuto, zbog općenito sporije biološke reprodukcije u uzgoju konja, ovaj program na razini Republike obuhvaća razdoblje od 1987. do 2000 godine, ali je zbog poduzimanja zajedničkih mjera na razini Jugoslavije projiciran paralelno i razvoj konjogojstva do 1990. godine.

U tom cilju su, poslije uvodno napomenutih temeljnih opredjeljenja i ciljeva razvoja u narednom razdoblju, u sklopu mjera za unapređenje konjogojstva na području Republike, naglašene mjere ekonomske i razvojne politike.

7. Opća opredjeljenja i koncept razvoja

Odmah treba napomenuti, da uzgoj konja i proizvodnja konjskog mesa ne spadaju u grupu osnovnih poljoprivrednih proizvoda, te u važnijim razvojno-planskim dokumentima Republike (Društveni plan razvoja SR Hrvatske u razdoblju od 1986. do 1990. godine, Dugoročni društveni plan SR Hrvatske za razdoblje od 1986. do 2000 godine) nisu dobili ono mjesto, koje im objektivno pripada, s obzirom na važnost te grane stočarstva u ukupnom razvoju poljoprivrede.

U tom smislu treba akcentirati i navesti jedno od temeljnih opredjeljenja razvoja popljoprivrede Republike do 1990. godine, u kojem se u nešto širem kontekstu navodi: »Razvoj stočarstva zasnivat će se na prestruktuiranju i modernizaciji proizvodnje, sa ciljem da se najprije zaustavi pad i poveća stočni fond naročito društvene i društveno organizirane proizvodnje ... x)

Također treba ponovo napomenuti, da je u Rezoluciji o politici ostvarivanja Društvenog plana Jugoslavije u razdoblju od 1986. do 1990. godine u 1987. godini, u glavi VII Općenarodna obrana i društvena samozaštita, pod točkom 23. 5. navedeno, da će Savezno izvršno vijeće i izvršna vijeća republika i autonomnih pokrajina donijeti dogovor o osiguranju sredstava za unapređenje i razvoj konjogojstva za potrebe općenarodne obrane (Savezni dogovor o razvoju konjarstva).

Analiza dosadašnjeg razvoja uz navedene napomene ukazuje na slijedeća temeljna opredjeljenja i koncept daljeg razvoja konjogojstva na području SR Hrvatske:

1) Neophodno je u narednom razdoblju poduzeti niz aktivnosti i mjera kako bi se prvo ublažio (približno do 1995. godine), a zatim spriječio dalji pad broja konja na području Republike, te bi od 1996. do 2000. godine konjogojstvo trebalo imati ponovo tendenciju blagog rasta.

---

x) Društveni plan SR Hrvatske za razdoblje od 1986. do 1990. godine (Narodne novine, br. 32/1986.

2) Izvoz konja i konjskog mesa treba i dalje da bude važna izvozna stavka u agraru, ali u narednom razdoblju treba količinski izvoziti samo one kategorije konja koje nisu u funkciji uzgoja i daljnje reprodukcije, dok bi izvoz mlađih ženskih rasplodnih kategorija trebalo ograničiti, uvažavajući određene negativne trendove stanja u konjogojstvu.

3) Osnova daljeg uzgojnog rada u konjogojstvu leži na individualnom sektoru gdje, osim aktivnosti na unapređenju konjogojstva u brojčanom izrazu (ublažavanje pada brojnog stanja konja), treba poduzimati aktivnosti za poboljšanje kvalitete uzgoja.

U tome najveći dio obaveza imaju društvene organizacije (OUR-i, konjički klubovi i društva) kao i ugovorne organizacije (udruge), društveno-političke zajednice i njihovi organi i organizacije te znanstveno-istraživačke organizacije.

Zato u narednom razdoblju koncept razvoja konjogojstva mora biti sveobuhvatan.

4) U narednom razdoblju nužno je nastaviti sa značajnijom društvenom podrškom razvoja konjogojstva. To se u prvom redu odnosi na sistem premiranja i stimulacije uzgoja. U premiranje uzgoja je neophodno da se uključe i prometne organizacije.

5. Uzgoj konja na brdsko-planinskom i ostalom strateškom području mora biti programski prilagođen potrebama općenarodne obrane i društvene samozaštite. Trebao bi se predložiti i razraditi sistem stimulacije uzgoja konja sredstvima odgovarajućih organa JNA.

6) Imajući u vidu propise i zadatke o racionalnom iskorištavanju poljoprivrednog zemljišta, potrebno je da uzgoj konja bude što je moguće više i u funkciji iskorištavanja neobradivog poljoprivrednog zemljišta, u čemu je bitna uloga općinskih skupština te drugih organa DPZ-a.

7) Osim znanstveno-obrazovnih institucija u centrima za konjogojstvo i konjički sport, te u konjičkim klubovima i društvima posebnu pažnju će se pokloniti obrazovanju kadrova za konjogojstvo.

8) Ciljevi i zadaci unapređivanja konjogojstva

Uzimajući u obzir prikazana opredjeljenja i sagledani koncepcijski pristup za daljnju provedbu unapređivanja i razvoja konjogojstva u narednom razdoblju predviđaju se slijedeći ciljevi i zadaci:

1) Predviđa se da će brojno stanje konja na društvenom i individualnom sektoru ukupno u 1990, 1995. i 2000. godini iznositi:

Tablica 6.

Predviđen broj konja u SRH

— grla —

Godina	Društveni sektor	Individualni sektor	Ukupno
1990.	800	41.879	42.679
1995.	1600	39.785	41.385
2000.	2000	41.774	43.774

Nastavit će se rast broja konja na društvenom sektoru, dok će na individualnom sektoru smanjivanje broja konja biti usporenije, tako da će od 1996. godine ponovo krenuti uzlaznom linijom.

2) Uzgojni cilj u konjogojstvu na društvenom sektoru temelji se na proizvodnji kvalitetnih rasplodnjaka i organiziranja proizvodnje i uzgoja na individualnom sektoru, putem stručnih službi i drugih organizacija.

U tom cilju izvršit će se pasminska rajonizacija, ali ne administrativnim putem, već uvažavajući relevantne činioce koji su vezani za različitost uzgojnih područja i uzgojnih tipova konja (postojeći pasminski sastav, odnos pasmina konja, agroekonomski i ekološki uvjeti).

3) Uzgojnim i selekcijskim radom razvijat će se tipovi konja koji su prikladni:

— za rad (poljoprivreda, šumarstvo, ONO i dr.)

— za potrebe rekreacije i turizma,

— za potrebe visokokvalitetnog sporta,

— za proizvodnju mesa.

Unutar svih ovih tipova naročito će se forsirati kvaliteta i to kako za potrebe uzgoja, tako i za potrebe općenarodne obrane.

U tu svrhu će se u društvenim organizacijama koje se bave uzgojem i proizvodnjom konja, uzgojiti kvalitetna grla određenih pasmina konja koja će biti jezgra kvalitetnog uzgoja.

4) Racionalnim izvozom konja i konjskog mesa, predviđa se iz SR Hrvatske ostvarenje izvoza u 1990. godini u vrijednosti oko 10 mln USA dolara. Ta vrijednost izvoza povećavat će se godišnje samo za postotak ostvarenog prirasta, tj. proizvodnje konjskog mesa, te se ocjenjuje da će do 2000 godine dostići 15 mln USA dolara.

5) Zbog poduzimanja zajedničkih mjera i akcija na unapređenju konjogojstva na razini SFRJ, SR Hrvatska će zajedno s ostalim republikama i pokrajinama zaključiti Dogovor o obezbeđivanju sredstava za unapređenje i razvoj konjarstva za potrebe opštenarodne obrane i privrede zemlje za period od 1987. do 1990. godine.

6) Potrebno je poduzeti aktivnosti i zalagati se da jedan od izvora financijskih sredstava za unapređenje konjogojstva na području SFRJ u narednom razdoblju budu sredstva, koja se dobiju izdvajanjem 2,5‰ od vrijednosti izvezenih živih konja i konjskog mesa. Ocjenjuje se, da je moguće iz ovog izvora ostvariti u razdoblju do 1990. godine izvozom konja i konjskog mesa s područja SR Hrvatske prosječno godišnje oko 100 mln dinara (po cijenama i tečaju koncem 1986. g).

U cilju koordinacije ovih poslova na saveznoj razini ponovo će se aktivirati Savezna komisija za unapređenje konjogojstva pri Saveznom Komitetu za poljoprivredu.

7) Unapređenje konjogojstva na području SR Hrvatske premirat će se i stimulirati interventnim budžetskim sredstvima utvrđenim u Budžetu SR Hrvatske za svaku tekuću godinu, a u skladu sa kriterijima iz Dogovora o osiguranju sredstava za unapređivanje razvoja konjogojstva za potrebe općenarodne obrane.

Aktivirat će se i osnovati Republička stručna komisija za konjogojstvo u cilju koordinacije i realizacije zadataka na unapređivanju i razvoju konjogojstva.

8) Preporučit će se općinskim skupštinama da na svom području imenuju i zaduže kao nosioca razvoja konjogojstva određenu organizaciju udruženog rada ili društvenu organizaciju — instituciju.

Također će se preporučiti općinskim skupštinama, da putem svojih fondova za unapređenje poljoprivrede i drugim fondovima, podstiču razvoj konjogojstva.

9) Preporučuje se organizacijama udruženog rada koje se bave uzgojem i unapređenjem konjogojstva, te društveno-političkim zajednicama i drugim zainteresiranim organizacijama da pomažu rad konjogojskih udruga, kao i djelatnost konjičkih klubova i društava.

10) Za poslove vođenja matičnih evidencija i selekcije zadužit će se postojeći centri za konjogojstvo, selekciju i konjički sport (Centar za konjogojstvo i konjički sport Poljoprivrednog instituta Križevci, te OOUR Centar za selekciju konja PIK-a Đakovo) koji će selekciju i matične knjige voditi u skladu sa zakonskim propisima i svojim programskim zadacima, odnosno u okvirima dobivenih ovlaštenja.

11) Preporučit će se skupštinama općina da dozvole i omoguće prioritetnu ispašu konja i podmlatka na raspoloživim pašnjačkim površinama kao i na drugim kategorijama zemljišta koje se ne obrađuje — suglasno odredbama Zakona o poljoprivrednom zemljištu.

12) Razmotrit će se mogućnosti uvođenja reeskontnog kreditiranja proizvodnje konja i konjskog mesa, o čemu bi bilo potrebno postići dogovor na saveznoj razini.

13) Od velikog je značaja za unapređenje konjogojstva u Republici program obučavanja kadrova za konjički sport, koji se provodi uglavnom putem konjičkih klubova i društava, a organizatori će biti spomenuta dva centra u Križevcima i Đakovu.

14) U postupku izvršavanja zadataka u centrima u Križevcima i Đakovu, te u konjičkim klubovima i društvima iz područja općenarodne obrane i DSZ posebna aktivnost će se na temelju Dogovora i drugih dokumenata obavljati putem pripremanja ljudi i konja za slučaj rata i neposredne ratne opasnosti, te putem popravka zemaljske populacije konja uvođenjem genoma kvalitetnih i za potrebe ONO podobnijih pasmina konja.

15) Preporučit će se Agroindustrijskoj zajednici Zagreb, da prilikom odobravanja kredita za razvojne programe u poljoprivredi do 1991. godine iz sredstava 0,7% dohotka privrede Republike, kreditira i financijskim sredstvima prati programe za brži razvoj i unapređenje konjogojstva.

16) Na području reprodukcije konja poduzet će se slijedeće mjere:

— pod kontrolu rasplodne vrijednosti i sposobnosti stavit će se svi ždrijepci u SRH,

— pod kontrolu će se staviti ovisno o materijalnim mogućnostima sve kobile društvenog i individualnog sektora bez obzira na pasminu, s ciljem povećanja plodnosti i suzbijanja neplodnosti, te o tome uvesti propisanu evidenciju,

— kontinuirano raditi na povećanju plodnosti sa ciljem da se dostigne do 2000 godine 80%, a do 1990. godine 75% plodnosti, čime bi se dostigla plodnost kobila u razvijenim zemljama; u tu svrhu održavat će se i tečajevi za vlasnike konja i stručnjake koji na tome rade

— uvoditi primjenu novih tehnologija u reprodukciji (osjemenjivanje, embriotransfer i drugo).

Na provođenju ovog zadatka kao nosioc angažirat će se RO Veterinarski zavodi Hrvatske, Središnji zavod za razmnožavanje i uzgoj domaćih životinja — Zagreb, uz suradnju sa drugim stručnim i znanstvenim organizacijama u SR Hrvatskoj.

9. Pasminska orijentacija

1) Lipicanac

Brojčano lipicanac se smanjuje. Održavaju ga u narodnom uzgoju članovi konjogojskih udruga. Danas se lipicanac može i mora koristiti kao izvanredno konsolidirana pasmina, kao uzgojni korektor i meliorator, te kao sportsko-turističko-rekreacijski konj. Njegov uzgoj mora ići u dva pravca, ovisno o području uzgoja. Tradicionalno uzgojno ravničarsko područje Slavonije mora zadržati i uzgajati veći, snažniji tip za potrebe poljoprivrede, te kao voznog i jahaćeg konja za potrebe ONO. Takav tip konja može u potpunosti zadovoljiti i kao sportsko-turističko-rekreacijski konj. Na području SR Hrvatske danas su dvije ergele — Đakovo i Lipik koje proizvode takav tip konja, a putem proizvodnje rasplodnjaka, zadovoljit će potrebe udruga, narodnog konjogojstva i konja za potrebe domaćeg i stranog tržišta.

Drugi tip lipicanskog konja je nešto manji, zbijeniji, koji vrlo dobro odgovara potrebama ONO kao vozni-radni, odnosno tovarni pa eventualno i jahači konj. Uzgaja se i trebao bi se uzgajati na ostalim lipicanskim područjima ili u mješanim područjima.

Što se tiče konjogojskih udruga moraju se organizirati u pravcu proizvodnje gotovih konja za tržište te postizanje najveće cijene, a ne proizvodnje i prodaje mlađih kategorija koje postižu najmanje novčane efekte. Zbog toga je potrebno za današnje konjogojske udruge vrlo stručno odabrati rasplodnjake, jer je to nastavak ergelske proizvodnje, te posebnu pažnju obratiti na reprodukciju odnosno plodnost. Svakako za potrebe ONO treba voditi više računa i o boji te povećati udio tamnog lipicanca u narodnom uzgoju.

Lipicanac je danas zastupljen u već dvije spomenute ergele sa 56 rasplodnih kobila i u 13 konjogojskih udruga za uzgoj lipicanca sa 270 rasplodnih kobila.

Broj lipicanskih kobila u konjogojskim udrugama se smanjuje i zbog toga je potrebno vrlo čvrsto i temeljito ići na podizanje kvalitete. Samo prvorazredni rasplodnjaci, suvišni u ergeli, pepinjeri, radno ispitani, a eksterijerno koji odgovaraju moraju se na temelju stručne analize obavezno koristiti u konjogojskim udrugama. Sva prekobrojna ženska omad iz ergela, a koja odgovaraju rasplodu, moraju biti ustupljena udrugarima. Zbog toga se moraju osigurati sredstva, koja bi se putem kreditiranja koristila za povećanje kvalitetnog fonda lipicanskih kobila.

2) Punokrvne pasmine

Danas imamo vrlo mali broj kvalitetnih punokrvnjaka. Zastupljen je samo u Križevcima, Đakovu i Zagrebu. Zbog oplemenjivanja naših polukrvnjaka potrebno je koristiti više postojeće pastuhe, a uzgoj u čistoj krvi pokušati povezati sa uzgojima iz Slovenije i Vojvodine. Trebao bi se uzgoj organizirati u 2—3 organizacije, računajući i klubove sa 20—25 elitnih matičnih kobila.

Američki kasač uzgaja se najviše u KD »Zagreb« te u privatnim uzgojima kojih ima i danas. Potrebno je imati dvadesetak elitnih matičnih kobila i organizirati ih u jednu zajednicu — udrugu te s drugim uzgojima koristiti kvalitetne muške rasplodnjake. Danas imamo nešto takvih rasplodnjaka koji su postigli vrlo dobre sportske rezultate, ali se mora zbog zatvorenog kruga ići ili na nabavku iz inozemstva ili eventualno pokušati pronaći rasplodnjake unutar naše zemlje.

3) Pasmine polukrvnjaka

Ako se izuzmu postojeće sportske pasmine, onda polukrvnjaka imamo jako malo. Kod individualnih uzgajača ima ga nešto, pa se procjenjuje da na području Republike ima oko 20—25 grla. Za taj uzgoj potrebno je osigurati odgovarajuće rasplodnjake. Postojeći polukrvni pastusi nisu u pravilu za rasplodnu upotrebu, pa niti na individualnom sektoru, jer su uzgojeni u vrlo uskom krugu, a čitav se uzgoj bazira na 2—3 rasplodnjaka. Zbog toga uzgoj polukrvnjaka treba podvrći planskom oplemenjivanju već prema ženskoj rasplodnoj populaciji odnosno njezinoj kvaliteti. U uzgoju treba koristiti punokrvnjake radi oplemenjivanja i postojeće sportske pasmine, kao osnovu za stvaranje sportskog konja putem holstein pasmine.

4) Sportske pasmine

Kvalitetnih sportskih konja, nažalost danas nemamo dovoljno. Tu se mora izuzeti već spomenuti vrlo kvalitetni kasač, dok isto spomenutih galopskih konja veće kvalitete nemamo, jer nema niti ženskih rasplodnih grla.

Jahačih sportskih konja za preponski sport u zadnje 2—3 godine ima nešto više ali to je još uvijek premalo.

Centar za konjogojstvo Križevci proizveo je određeni broj sportskih konja, koji se već nalaze u drugim uzgojima ili klubovima i koriste se bilo kao sportski ili uzgojni konji. Uzgoj originalnog — čistokrvnog holsteina za sada je ograničen zbog malog broja rasplodnih kobila i to bi trebala biti uzgojna jezgra za cijelu Republiku. Postoji objektivno stručna potreba da se pasmina širi i u druga područja uzgoja i korištenja sportskih konja. Sigurno da ovaj uzgoj na širem području zahtjeva i veća financijska sredstva, prvenstveno radi nabavke ženskog rasplodnog materijala, ali i podmirenja muškim rasplodnjacima. Ukoliko se ne bude tako radilo bit ćemo prisiljeni kupovati i dalje sportske konje po vrlo skupim cijenama, a nedostatnog kvaliteta u Jugoslaviji, ili pak za nas ipak preskupe konje izvan granica naše zemlje. Osiguranjem kvalitetnih rasplodnjaka koji će biti u uzgojnim područjima može se očekivati značajniji uzgojni napredak, koji će sigurno dati i sportske efekte. Tu se u prvom redu misli na postojeće organizacije koje već uzgajaju sportskog konja, a također i konjičke klubove u okviru svojih mogućnosti.

5) Hladnokrvne pasmine

Današnja domaća hladnokrvna pasmina nastala je križanjem domaćih autoktonih hladnokrvnjaka iz različitih kombinacija, s uvezenim pastusima iz Mađarske, Belgije i Francuske. Obzirom da se hladnokrvnjak proširio u nova uzgojna područja to su se i formirala tri tipa hladnokrvnjaka bez ikakvog uzgojnog plana.

Staro uzgojno područje sjeverozapadne Hrvatske treba i dalje uzgajati najvećeg i najtežeg hladnokrvnjaka i to putem konjogojskih udruga, kojih na broju ima ali s malim brojem rasplodnih kobila a mnoge i ne rade. U tom cilju trebalo bi uz materijalnu pomoć osposobiti organizaciju za uzgoj kvalitetne ždrebadi iz vlastitog uzgoja ili kooperacije, kako bi se putem pastuha poboljšala proizvodna svojstva konja hladnokrvne pasmine kod individualnih proizvođača.

Pretpostavlja se da će godišnje samo za tradicionalno uzgojno područje sjeverozapadne Hrvatske trebati oko 30—40 rasplodnih pastuha. Za taj rad i proizvodnju potrebno je povećati i broj rasplodnih kobila.

Drugo uzgojno područje je područje nekadašnjeg posavca i njegovih križanaca koje sve više koristi u uzgoju hladnokrvnjaka, pa je potrebno za to područje uzgajati nešto manjeg i lakšeg hladnokrvnjaka. U tom pravcu potrebno je potpomoći već započeti posao RO »Braća Rađenović« Novska koja ima u svom sastavu jedan uzgoj od 35 rasplodnih kobila i odgovarajući broj podmlatka. Ovo je nešto teži i dugotrajniji ali stručno jedini način uzgoja pastuha te ima vrlo mnogo zainteresiranih potrošača iz trećeg uzgojnog područja za takav tip konja.

To treće područje manje je uzgojno a više potrošačko, ali baš zbog širenja hladnokrvnjaka na području Like, Gorskog Kotara i Korduna, potrebno je organizirati uzgoj lakšeg hladnokrvnjaka koji odgovara tom području i kojeg su uzgajači i prihvatili.

6) Selekcija i selekcijska služba:

Broj konja obuhvaćen selekcijom u SR Hrvatskoj ne može se točno utvrditi. Pouzdani podaci postoje samo za društvene i društveno organizirane uzgoje individualnog sektora. Taj broj, prema posljednjim procjenama, kreće se ispod 800 grla.

Razrađeni uzgojni ciljevi po pasminama i koncepcija razvoja konjogojstva osnova su za realizaciju programa, pa se prema tome i selekcijska služba mora tako i prilagoditi i organizirati.

Selekcijskom službom, odnosno kontrolom, moraju se obuhvatiti sva grla u društvenim organizacijama, zatim u konjogojskim udrugama i konjičkim klubovima. Ocjenjuje se da će se do 1990. godine selekcijom obuhvatiti oko 1200 grla, dok će do 2000. godine obuhvatiti kontrolom sva grla društvenog i individualnog sektora, koja su pod selekcijom i praćenjem proizvodnih i rasplodnih osobina kao i zdravstvenog stanja.

10) Sufinanciranje programiranih aktivnosti i zadataka na unapređivanju konjogojstva

Suglasno utvrđenom konceptu i temeljnim zadacima na unapređenju konjogojstva, koji su dati u prethodnim poglavljima, daljnji rad na unapređenju konjogojstva temeljit će se na materijalnoj društvenoj podršci društveno-političkih za-

jednica i drugih organizacija, izraženoj prije svega kroz premiranje i regresiranje troškova uzgoja i nabave novih rasplodnih grla, i to prvenstveno na društvenom sektoru i u društveno-organiziranoj proizvodnji individualnog sektora (kroz sve oblike udruživanja i ugovaranja proizvodnje i uzgoja).

Predviđa se, da će se ovaj oblik sufinanciranja unapređivanja konjogojstva na području SR Hrvatske provoditi do 2000. godine. Razvojem socijalističkih samoupravnih društveno-ekonomskih odnosa na selu, sadašnji uglavnom budžetski izvori financiranja unapređivanja konjogojstva postupno će prelaziti na odgovarajuće samoupravne organizacije i zajednice.

Međutim, za razdoblje od 1987. do 1990. godine, predviđa se, da će najvažniji udio u izvorima sufinanciranja unapređivanja konjogojstva imati interventna sredstva iz Budžeta SR Hrvatske.

Ukupno se predviđa za tu namjenu osigurati 665 mln dinara, od čega je iz budžetskih sredstava za 1987. godinu već osigurano 32,0 mln dinara, a za naredni period sredstva su planirana na temelju kriterija za izdvajanje sredstava prema Saveznom dogovoru.

Dinamika sufinanciranja unapređivanja konjogojstva budžetskim sredstvima bit će slijedeća

Godina	u mln dinara
1987.	32
1988.	211
1989.	211
1990.	211
Ukupno 1987—1990.	665 mln. din.

Relativno najveći iznos sufinanciranja (oko 30%) zadataka i aktivnosti na unapređivanju konjogojstva iz budžetskih sredstava, koja se plasiraju putem Republičkog komiteta za poljoprivredu i šumarstvo, predviđen je za regresiranje nabavke kvalitetnih rasplodnih konja zbog osvježenja krvi u uzgoju na društvenoj i društveno-organiziranoj proizvodnji individualnog sektora i nabavku pepinjernih ždrebaca na društvenom sektoru.

U skladu s tim godišnjim planovima i programima premiranja, regresiranja i stimuliranja akcija i zadataka na unapređivanju konjogojstva u razdoblju do 1990. godine obuhvatit će se slijedeći poslovi i djelatnosti:

I. Uzgoj, nabava i držanje grla:

1. Nabava pepinjernih ždrebaca za društveni sektor
2. Nabava kvalitetnih ždrebaca za poboljšanje kvalitete uzgoja i osvježenja krvi — za uzgoj na društvenom sektoru i društveno-organiziranu proizvodnju individualnog sektora

3. Uzgoj, držanje i korištenje pastuha u rasplodu
4. Uzgoj prvooždrebljenih umatičenih kobila na društvenom i individualnom sektoru
5. Uzgoj rasplodnog podmlatka na društvenom sektoru i društveno organiziranoj proizvodnji individualnog sektora
6. Držanje umatičenih rasplodnih kobila.

II. Reprodukcija, selekcija i sanitarno-zdravstvena djelatnost:

1. Selekcija, matično knjigovodstvo i proizvodne evidencije
2. Reprodukcija, suzbijanje i liječenje steriliteta
3. Sanitarno-zdravstvene mjere, dijagnostička ispitivanja
4. Testiranje radnih i sportskih sposobnosti konja
5. Nagrađivanje grla za uspjehe na takmičenjima, smotrama i izložbama.

III. Znanstveno-obrazovni rad:

1. Znanstveno-istraživačka aktivnost
2. Primjena znanosti i određenih programa uzgoja
3. Poduka i izobrazba kadrova (treneri, učitelji, potkivači i sl.).

IV. Sportska djelatnost, općenarodna obrana i druge aktivnosti

1. Djelatnost konjičkih društava, konjičkih klubova i konjičkog saveza
2. Realizacija obaveza i zadataka od strane konjičkih klubova i društava iz programa općenarodne obrane
3. Organizacija škole jahanja i obuke polaznika
4. Izlaganje grla na međunarodnim izložbama
5. Ostale specifične djelatnosti i poslovi uzgajača konja i sportskih organizacija, te organizacija općenarodne obrane.

Nabavka pepinjernih ždrebaca za društveni sektor, kao i nabavka kvalitetnih grla, imat će određeni prioritet u sufinanciranju unapređivanja konjogojstva do 1990. godine. Koja će od ostalih aktivnosti biti više ili manje obuhvaćena premiranjem i regresom, utvrdit će se godišnjim planovima i programima konjogojstva koje verificira nadležni republički organ.

11. Mjere razvojne politike za unapređivanje konjogojstva

11.1. Investicije u osnovna sredstva i izvori financiranja

predstavljaju bez sumnje najvažniju mjeru za daljnji razvoj konjogojstva na području Republike. Zbog ograničenih i oskudnih izvora financiranja, inves-

ticije u konjogojstvu u dosadašnjem razvoju nisu dosizale ni minimalne potrebe. Organizacije, koje se bave unapređenjem konjogojstva, često nisu raspolagale odnosno ostvarivale sredstva ni za prostu reprodukciju (amortizaciju), te je praktično ostvarivanje proširene reprodukcije ovisilo od svojevrsnog »donatorstva« društveno političkih zajednica i drugih organizacija, kao i organa JNA (fondovi, interventna sredstva i sl.), odnosno solidarnosti radnika u radnoj organizaciji, zajednici i sl.

S obzirom na opće teškoće u privredi, odnosno na pooštravanje uvjeta privređivanja, predviđa se da će i u razvoju konjogojstva na društvenom sektoru i u društveno-organiziranoj proizvodnji individualnog sektora doći do određenih poteškoća, naročito u razdoblju do 1990. godine. U takvoj situaciji se suočavamo s opasnosti da se mnogi kvalitetni uzgoji nepovratno izgube, nestanu, što bi se vrlo nepovoljno odrazilo na cjelokupan zemaljski uzgoj.

Zato će se ne samo do 1990. godine, već i do 2000. godine poduzimati niz mjera da se aktivnijim ulaganjima omogući zaustavljanje negativnih tendencija u konjogojstvu, a također i ostvarivanje boljih ekonomskih efekata.

U tom cilju se predviđa da će se u razdoblju od 1987. do 1990. godine kod organizacija koje se bave uzgojem i unapređivanjem konjogojstva (društveni sektor plus društveno organizirana proizvodnja individualnog sektora) na području SR Hrvatske ukupno uložiti 1520 mln dinara (računajući po cijenama 1987. godine), odnosno godišnje prosječno 380 mln dinara. Predviđa se da bi do 2000. godine prosječno godišnje ulaganje moglo iznositi oko 500 mln dinara godišnje.

Po namjeni predviđa se slijedeća struktura ukupnih ulaganja u osnovna sredstva i u druge namjene u razdoblju 1987—1990. godine:

Tablica 7.

— po cijenama 1987.—

Namjena	Iznos u mln. d.	%
— nabava kvalitetnih rasplodnih grla	480	31,6
— izgradnja staja i dr. smještajnog prostora	650	42,8
— oprema	270	17,8
— ulaganja u znanstveno-istraživački rad	80	5,2
— ostalo	40	2,6
Ukupno investicije u konjogojstvu 1987—1990.	1.520	100,0%

Najvažniji izvori sredstava se predviđaju iz dijela sredstava Saveznog dogovora o konjarstvu (43,8%), kao i sredstva iz drugih izvora a što je vidljivo iz slijedećeg pregleda:

Tablica 8.

Izvori sredstava za financiranje ulaganja u konjogojstvo SR Hrvatske u razdoblju 1987—1990.

— u mln dinara —

Izvori	Iznos	Udio u strukturi %
— dio sredstava na temelju Saveznog dogovora o konjarstvu	665	43,8
— dio sredstava ostvaren od izvoza konja	250	16,4
— dio interventnih sredstava društveno-političkih zajednica i fondova (+)	150	9,9
— udružena sredstva privrede (++)	151	9,9
— vlastita sredstva	304	20,0
Ukupno izvori financiranja	1.520	100,0

Napomene: (+) u interventnim sredstvima DPZ uključen je i dio sredstava Fonda za razvoj privredno nedovoljno razvijenih krajeva, koja će se plasirati uglavnom na brdsko-planinsko područje.

(++) Uključen i dio sredstava individualnih proizvođača udruženih u klubovima, društvima i konjogojskim udrugama.

Planira se da će i nakon perioda od 1990. godine do 2000. godine prva dva izvora biti najvažniji u strukturi izvora financiranja ulaganja cjelokupnog razvoja konjogojstva u Republici.

11.2. Ostale mjere

A. Da bi se osigurali trajni izvori financiranja investicija, odnosno proširene reprodukcije u konjogojstvu, kako SR Hrvatske, tako i na razini cijele SFRJ, poduzet će se inicijativa da se temeljne odredbe Saveznog dogovora o konjarstvu sporazumno produže do 2000. godine. Isto vrijedi i za alimentiranje sredstava za razvoj konjogojstva iz ostvarenog izvoza konja i konjskog mesa.

B. Da bi se u što većoj mjeri sačuvalo rasplodno stado, razmotrit će se opravdanost ograničenja izvoza dijela ženskih rasplodnih kategorija konja do 1990. godine.

C. Poduzet će se mjere da organizacija koja se odredi kao nosilac razvoja konjogojstva na određenom području uživa odgovarajuće pogodnosti u korištenju mjera za brži razvoj poljoprivrede na području općine ili druge DPZ (korištenje pašnjačkih površina, korištenje fondovskih sredstava za razvoj poljoprivrede i sl.).

D. Sporazumno s organizacijama turističke privrede (konjički klubovi i društva, kao i druge organizacije koje se bave uzgojem i unapređivanjem konjogojstva), utvrdit će se dugoročni ugovori za korištenje sportskih konja u turističko-rekreacijske svrhe.

E. Na temelju opredjeljenja i ciljeva razvoja konjarstva iz ovog programa, potrebno je na pojedinim uzgojnim područjima Republike, a posebno za brdsko-planinsko područje izraditi programe razvoja konjogojstva do 2000. godine.

12. Program obrazovanja kadrova

Obrazovanje kadrova za konjogojstvo u okviru obrazovanja poljoprivrednih kadrova za IV. do VI. stupnja klasifikacijske ljestvice, te obrazovanje kadrova po posebnim programima, obavljat će se u narednom razdoblju na području Republike, na temelju Programa obučavanja kadrova za potrebe organizacija za uzgoj konja i konjičkog sporta u organizaciji Konjičkog saveza Hrvatske, SOFK-a Hrvatske.

Svaki program izobrazbe mora biti usaglašen i odobren od nadležnih školskih, sportskih i upravnih institucija i shodno polučenom uspjehu polaznici stječu zvanje i dokument javnog značaja. Koordinator izvršavanja programa bit će Poljoprivredni institut Križevci, a izvršioci: Poljoprivredni institut Križevci, Konjičko društvo Zagreb i Fakultet za fizičku kulturu Zagreb. Po potrebi mogu se programom utvrditi i drugi izvršioci.

Posebni programi obrazovanja obavljat će se za određene specijalnosti. Tako je npr. u 1987/1988. godini u toku program obrazovanja za konjičke trenere u dva semestra, a polaznici poslije uspješno položenog završnog ispita stječu V. stupanj kvalifikacijske ljestvice obrazovanja.

Izvršenjem ovakvih i sličnih programa obrazovanja kadrova, osigurat će se dovoljno kvalificiranih kadrova (učitelja, trenera, potkivača i dr.) koji će zajedno s visokostručnim i drugim kadrovima omogućiti uspješno provođenje cijelog programa unapređivanja konjogojstva na području SR Hrvatske.

Izdavanje ovog Programa omogućili su financijski

— Poslovna zajednica veterinarskih stanica
— Republička zajednica za zdravstvenu zaštitu stoke
— Središnji zavod za razmnožavanje i uzgoj domaćih životinja
— Veterinaria